

Poštarina plaćena u gotovu

SAMOBORSKI LIST

Knjižnica kr. sveučilišta

Zagreb

U

God. XXXIV

U Samoboru, 15 svibnja 1937

Broj 10

Dani hrvatske knjige Dobra knjiga -- najbolji prijatelj

Oduvijek je čovjek tražio sredstva da utječe na javno mnijenje, a po njemu i na svakog pojedinca, da ga podbada i da ga umiruje, preoblikuje, izopači i da ga vodi. A glavna su sredstva tome govorena i pisana riječ. Glavni je faktor javnoga mnijenja govornica i štampa, odnosno knjiga. Opće je poznata tvrdnja, da je štampa postala svoje vrste vevlast; ona je, da tako kažemo, organizacija javnoga mnijenja, a otud i poznati općeljudski zahtjev za slobodom štampe kao jednim od najvažnijih uvjeta, da kontrolna funkcija javnoga mnijenja dođe do svoje vrijednosti i do svog izražaja.

God. 1344 napisao je engleski biskup Bury u svome filoblonu: „knjige su učitelji, koji nas bez šibe i li-neala poučavaju, bez srdžbe i ružnih riječi. One nikad ne spavaju, nego ti uvijek daju odgovor, kad ih što pitaš; ništa ti ne zatajuju, i nikad te neće ismijati. Sva naša prošlost, sve znanje, težnje i nade sadašnjice leže u knjigama. Knjiga je jedini i nenadoknadivi posrednik između našeg i tuđeg rada i stvaranja. U njima gledamo dušu, rad, radost i patnje čovjeka, u njima su sadržani životi svih predašnjih pokoljenja; one su zrcalo, u kojemu gledamo vječnovno naslojanje, napredovanje i borbu čovjeka za opstanak, usavršenje i poljepšanje njegova života.

Istina, značnim dijelom ima traženje knjiga praktičnu, materijalnu opravdanost u tom smislu, da čovjek traži u knjigama izvjesnu količinu znanja, kojim će sebi osigurati položaj u ljudskom društvu i njim se u svom — onom makrotipnom dijelu života služiti. Ali je to tek jedan neznatan isječak djelovanja ljudske duše. Mnogo je važnija ona prava bit ljudske duše, koja se očituje trajno u čovjeku u težnjama za stvaranjem i pojačavanjem života.

Čovjek je samo tako čovjek, što stvara svojim radom i nikad ne pre-

staje stvarati. A u tom stvaranju traži uvijek nova sredstva, kojima će to stvaranje usavršiti. To je ona u nauci poznata strana estetiziranja i estetskog stvaranja ljudske duše. Ona je stvorila i nauku i znanost i pjesmu i poeziju i knjigu i štivo. A misli čovjeka stvarao- ca su kao cvjetni prašak, koji zasluje zrak i traži povoljno tlo, na koje će pasti i uhvatiti novó korijenje.

Zato je i u cjelokupnom nastojanju čovječanstva, a još očitije u pojedinim kulturnim epohama bio glavni uvjet, da se je između autora i publike tražilo što intimniji odnos, koji će u pravo vrijeme dovoditi do iskrenih izražaja povjerenja i ljubavi između pisca i čitaoca i kad se to postiglo, postao je čitalac suradnik piščev, jer je dijelio s njime sve njegove misli težnje: u čitanju je stvarao ponovno pročitano djelo, dijeleći sudbinu i prikazanih lica, a i samog pisca, koji je imao razloga, da pred njega iznosi baš ona lica, što ih je čitalac tražio.

To je čitanje u najvišem i najljepšem smislu. To je jedini pravi pu kojim dolazi čovjek do poboljšanja. Ne mora za to knjiga na prvom koraku biti gotov odgojitelj ili neko prisilno sredstvo za popravak zabludjele duše; ako je pogodila da tu dušu dozove k sebi, da se sama u sebe vrati i da s njom zajedno misli i osjeća, onda je produbila ili ponovno stvorila čovjeka, a to je zadaća i svrha knjige, i koji to pisac svojom knjigom postigne, taj nije uzalud živio i stvarao.

Premda je većini ljudi poznato značenje i vrijednost čitanja ipak na- lazimo između njih vrlo malo onih koji čitaju i kojima je, kako se ono veli, knjiga najvjerniji prijatelj. Istina, danas se mnogo čita, ali većinom su to knjige od vrlo male ili gotovo nikakove literarne vrijednosti. Žalosno je pogledati današnju inteligenciju, kako upravo ignorira dobra, a osobito pak našu knjigu, a da o širim narodnim slojevima ni ne govorimo.

Kad malo pogledamo u prošlost, osobito hrvatsku, suze nam navru od radosti na oči, kad čitamo kakovim je oduševljenjem bila dočekana prva knjiga za vrijeme strašnih mađarskih zuluma na našem milozvučnom hrvatskom jeziku. Velike zasluge ima za to naša **Matica Hrvatska**, što su Hrvati u najtežim časovima dobili knjigu, prvu svoju knjigu.

Matica Hrvatska od svog osnutka pa do danas neprestano vodi borbu kako bi uzmogla neprestano pružati Hrvatima u ruke nešto dobro u svojim knjigama Prigodom Dana hrv. knjige koji će se održati u čitavoj našoj hrv. domovini, pa i u našem Samoboru, na dane 28, 29 i 30 svibnja o. g. treba da se osvrnemo malo i na historijat te naše nastarije kulturne ustanove, koja je pravo shvatila značenje i vrijednost čitanja.

Matica Hrvatska je prvo, dakle najstarije društvo kod nas za izdavanje hrvatskih knjiga. Ona je jedino javno, općenarodno hrv. društvo, koje živi još od vremena hrv. preporoda, poznatoga pod imenom ilirskog pokreta, kojega 100-godišnjicu slavimo ovih godina.

Matica je osnovana formalno 10 veljače 1842, kad je na glavnoj skupštini ilirske čitaonice u Zagrebu zaključeno, da se utemelji glavica pod imenom Matice ilirske, ali stvarno postoji Matica od 14 srpnja 1838, tj. od dana postanka ilirske čitaonice. Čitaonica je od početka shvatila svoju dužnost, da između ostalih zadaća vrši i onu, koju je kasnije preuzela Matica, tj. da izdaje korisne knjige za narod.

Prvo razdoblje Matičina života seže od 1842 do 1850. Tu Matica ilirska živi kao glavica Čitaonice. U tom razdoblju bio je tajnikom književnik Stanko Vraz. Književna i izdavačka djelatnost Matičina kroz tih prvih 9 godina bila je dosta mršava, štampane su svega 3 knjige: Gunduličev „Osman“ i „Različite pjesni“ te

Demetrova „Teuta.“ Pošto se je Ilirska čitaonica razila 1850 g. na pomolu Bachova apsolutizma, postala je Matica Ilirska samostalno društvo, i time počinje drugo razdoblje njezina života, koje traje od 1851—1867 g.

Ni ovo 17-godišnje razdoblje nije ispunjeno obilnim radom. Kad se srušio apsolutizam svu je pažnju privukla na sebe politika, dok je literatura ostala zanemarena.

U trećem razdoblju Matičina života od 1868—1873 Matica je stajala u književnom djelovanju pod upravom Akademije znanosti i umjetnosti. Kad je Akademija 1873 g. vratila Matici brigu o književnim izdanjima izvršena je u svemu radikalna reforma. Postavljen je tada Matici Hrvatskoj zadatak: širiti korisne nauke i pučku knjigu,

unapređivati hrv. lijepu knjigu. Smijemo odmah ustvrditi da je u tom razdoblju Matica premašila svoj cilj.

U razdoblju koje slijedi, a traje do danas prilike su se znatno izmijenile. Pojavljuju se u književnosti nove struje i među književnicima nove težnje te nastaju trvenja i borbe između tzv. mladih i starih. Dok je prije Matica imala upravo monopol izdavanja hrv. knjiga, dotle je sada nastalo novo stanje, u kojemu se i izvan Matice štampa dobar dio, dapače često i veći dio hrv. knjiga. Tako smo se u ovom kratkom pregledu primakli današnjici, koja bilježi plodonosni rad Matice Hrvatske.

Ekonomsko stanje Matice još uvijek ne zadovoljava, i potrebno je da se što prije popravi. Tome cilju treba

da posluže i dani hrv. knjige. Matica Hrvatska treba kupaca svojih knjiga, treba novih članova, koji će pridonijeti tome, da ova zaslužna hrvatska narodna ustanova može dočekati vedro svoju stogodišnjicu i proslaviti je nezabrinuta za svoju budućnost. Sav njezin uspjeh ovisan je o prodaji knjiga.

Dani hrv. knjige: 22, 29 i 30 svibnja 1937.

neka nas podajete na tu našu dužnost prema Matici Hrvatskoj, kojoj ćemo jedino time omogućiti, da i u buduću vrši s uspjehom svoj narodni posao na čast i ponos hrvatskoga naroda.

Značenje proslave Zrinskoga i Frankopana

Samoborski građani, da se oduže slavnoj uspomeni naših mučeničkih velikana, i ove su godine upriličili proslavu u počast boraca za narodna prava i za procvat hrvatske zemlje.

U nedjelju 2. ov. mj. pozvana su sva društva da prisustvuju proslavi, koja se je sastojala u tom, što su održane zadušnice u crkvi franjevačkoj po staroj navadi, jer je poznato u historiji da su baš Franjevci bili u zadnjim časovima uz Zrinskoga i Frankopana bodreći ih i krijepeći duhovnom hranom. Kad su bile zadušnice svršene krenula je povorka u podne predvođena samoborskom glazbom.

Društva su se svrstala u grupe i tako složno otišla pred Pučku čitaonicu, gdje je održao komemorativni govor prof. Ljudevit M. F. Vego. Nakon toga je glazba svirala „Zrinsko Frankopanku“ i „Lijepu našu“, a pjevački zbor „Jeka“ pjevao je „U boj, u boj.“ Proslava je svršila pjevanjem hrvatske himne. Budući da nije bilo vremena da se održi jedno sustavno predavanje o značenju Zrinskih i Frankopana u historiji hrvatskoga naroda. Zato smo zamolili g. prof. P. Ljudevita Vego da bi nam u kratkim potezima dao pregled historijskoga značenja te proslave na što se je rado odazvao.

Prof. Ljudevit Vego piše: — Ako se hoće dobro i pravedno da ocijeni značenje jednoga naroda u historiji, onda se mora uzeti u obzir čitava historija toga naroda i povući zaključak koji iz toga slijedi: Kad se je hrvatski narod doselio na topli jug, na obale plavoga Jadrana, onda je nužno bilo da se orijentira i da zaigra ulogu koja mu po prirodi pripada.

Prije dolaska hrvatskoga naroda u sa dašnju domovinu bilo je prije njih viših i moćnijih naroda, za koje se mislilo da su strah i trepet bližnjim susjednim narodima. Očekivalo se je da će na pr. humski narod koji je jak na oružju i po broju, igrali pre sudnu ulogu u evropskoj politici. Dogodilo

se je baš protivno. Zašto? Zato što taj narod nije imao prirodne sposobnosti, da se u mutnoj situaciji snađe. Nije hunski narod noćio prilike svoga susjedstva i prema tome nije otupio oštricu koja je bila uperena protiv njega. To je bilo kršćanstvo, koje je svojim jakim elanom rušilo sve mostove i zaprete, koje su stajale pred njim. Nakon nekoliko vremena nestalo je hunska naroda, nema ništa o njemu spomena, nego jedino historija znađe za njihov opstanak.

Izgledalo je da će trajno živjeti taj narod, koji je bio u svoje vrijeme zabrinuo čitavu Evropu. To se je dogodilo s velikim narodom, ali s malim, hrabrim i plemenitim hrvatskim narodom nije. Razlog je bio taj što je hrvatski narod iako malen po broju, znao da se snađe primivši krst. S tim je došao u krug kulturnih, civilizovanih zapadnih naroda. Tako je svaka oštrica zapadnoga mača bila okrenuta na drugu stranu. Hrvatski je narod prema tom bio instinktivno riješio na zgodan način svoje političko i vjersko pitanje. Zato i postoji još i danas iako po svom broju i svojoj davnoj historiji u doba Turaka i mađarske prepotencije nije izgledalo da bi bio duga života.

To znači da jedan potez u javnom životu jednoga naroda nosi za sobom daleko sežne posljedice. Da hrvatski narod nije to učinio tako pametno, ne bi ga danas ni bilo. To je opomena pokoljenju, da uoči svaki svoj korak i promisli na svaki čin u životu svomu. Dok smo se znali snaći na taj način imali smo svoju posebnu kulturu, posebnu državnu zajednicu za vremena narodnih vladara. Kad je 1102 godine izumrla narodna vladalačka loza, onda je trebalo razbora i uvidavnosti da se izabere narodni čovjek, koji će biti nosilac državnih vlasti i tako nastaviti stari samostalni život. S tim gestom ne bi se ništa promijenilo, nego bi se išlo uirtom stazom. Ali poglavice hrvatskih plemena vođeni mržnjom, zavisti nijesu dozvolili da koji od njih nosi hrvatsku krunu. Volili su u svojoj mržnji da tuđin zavlada, samo neka nije čovjek od njihove krvi. Našim naroda uvijek imponira tuđin, ma kakav on bio. Samo neka je import, odmah valja iako je naše domaće često puta bolje. Tu nije hrvatski narod znao naći pravo riješenje, nego je izabrao

vladalačku lozu, koja je dakako radila u interesu svom i svoga naroda — mađarskoga. Iako je hrvatski narod po ugovoru s mađarskim vladarom bio potpuno samostalan, nije se to ispunilo, jer su bili izigrani svi zakoni, koji su vezali vladara i hrvatski narod.

Cijelo je doba vlade Arpadove, bilo isprepleteno nizom nepravda, zapostavljanja i nekeđa i prezir hrvatskoga naroda. Kada je novčano i unutarnje stanje Ugarske bilo oslabilo za slabe vlade Andrije II. Hrvati su prisilili kralja da im konačno osigura njihova prava. U tom momentu kada je kralj bio slab kraljevstvo rastrovano, iako je bilo prisiljeno, da se ograniči kraljeva samovolja. Andrija II potpisao „Zlatnu Bulu“ sa 31 paragraf, gdje su sva prava hrvatskoga naroda potvrđena. Potvrđena na papiru, ali u daljnjem životu ugarskih kraljeva dolazi ona stara metoda nepošivanja ugovora. Premda je 31 paragraf toga ugovora davao Hrvatima pravo, da se i oružjem dignu protiv svoga vladara, ako se ne bude držao zakona, nije se to nikad u praksi upotrijebilo do Zrinskoga i Frankopana. Hrvati su dakle zbog svoje nesmotrenosti, pri izboru nove dinastije 1102 pogriješili, i ta je pogreška bacila narod unazad nekoliko stotina godina. Da se nije dogodilo još strašnije, ima se zahvaliti Mađarima, da oni u srednjem vijeku nisu pazili na drugo nego na vjeru. Nisu ni oni svijesli nacionalisti bili inače bi bilo jako malo ostalo hrvatskoga naroda. Mađarski plemići nisu imali smisla za to, na svu sreću hrvatskoga naroda.

Izgledalo je da će se narod osvijestiti i da će se u drugoj zgodi znati snaći. Da vidimo. Došla je opet preokretalica u životu hrvatskoga naroda 1526, kada je na Mohaču poginuo zadnji vladar iz kuće Jagelovića, koja je vladala u hrvatskoj domovini. Što sada radi hrvatski narod, hrvatsko plemstvo? Ništa drugo nego se ponavlja ona stara rečenica, stara mržnja između pojedinih hrvatskih predstavika. Oni neće da se slože, da sebi izabere narodnoga čovjeka iz svoje krvi za vladara nego im opet oko ide na tuđin. Opet im strano imponira, a svoj ne vrijedi ništa. Svako želi da on bude, i tako se krivim gestom ruši narodna svetinja.

(Nastaviću se)

Trgoviš. zastupstvo

(Sjednica od 2 travnja 1937)

(Svršetak)

Molba upravitelja kapelice Majke Božje Sijemenske za pripomoć za uređenje kapelice odklanja se radi loših financijskih prilika općine.

Čita se molba „Hrvatskog Radiša“, središnjice u Zagrebu, za podjeljenje novčane potpore za dovršenje internata.

Jednoglasnim zaključkom podjeljuje se novčana pripomoć od 100 Din.

Molba Novosel Valenta i žene mu Ane za podjeljenje stalne ubožne potpore — jednoglasno se orklanja, jer molitelji imaju svoje odrasla djeca, koja se ih po zakonu dužna uzdržavati.

Čita se molba ubogara Levak Ivana iz Samobora za primice u opć. ubožnica, jer se ne može sa potporom od mjesečnih 30 dinara uzdržavati napose plaćati stan.

Jednoglasnim zaključkom dozvoljava se molitelju noćenje, odnosno stanovanje u opć. ubožnici, u koliko bude za to raspoloživog mjesta.

Samoborska pripomoćna zadruga u Samoboru

POZIV

na izvanrednu glavnu skupštinu koja će se održati dne 30 svibnja 1937 u prostorijama Pučke knjižnice i čitaonice u 10 sati prije podne sa slijedećim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsjednika
2. Izvještaj stručnjaka
3. Odrješnica ili uskrata iste članovima ravnateljstva i nadzornog odbora za poslovnu godinu 1936
4. Promjena pravila
5. Izbor dvojice ovjervitelja skupštinskog zapisnika

Za ravnateljstvo Samoborske pripomoćne zadruge:

Predsjednik:
Anton Glaz

Ravnatelj:
Marko Bahovec

Ponovnu molbu podnosi Žibrat Ivana iz Gornjeg kraja za otpis jednog dijela zakupnine za opć. livadu na osnovu pruženih dokaza o opravdanosti molbe.

Jednoglasnim zaključkom odbija se i ova ponovna molba, jer je opć. odbor uvjeren, da je neosnovana.

Ponovna molba Proizvodnje tjestenine Marmolje Mirka iz Samobora za privremeni oprost od plaćanja opć. nameta na porez propisivan toj radnji otklanja se radi loših materijalnih prilika općine.

Krzić Franjo iz Stražnika moli da mu se kao pogorelcu dopita besplatno iz opć. šume 8 do 10 komada hrastovih ili kestenovih greda za gradnju nove gospodarske zgrade za mjesto Izgorjele.

Općinski odbor većinom glasova za ključuje, da se molitelju iz opć. šume dopitaju 4 komada greda u debljini od 30 cm a duljini 7 m.

Mahović Marita, bivši školski podvornik moli da mu se mjesto određenog stana u naravi u opć. zgradi, povisi dopitana pripomoć za život od 300 Din mjesečno na 500 Din.

Jednoglasno je zaključeno, da se Mahović Marita već dopitana pripomoć povisi za toliko, za toliko će se moći iznajmiti do djeteta na stan u opć. zgradi.

Čita se ostavina Ing. Kolbeš Redolfa, šumarskog nadvojvode u penziji i postavlja nog upravitelja ovčoploških šuma, prema kojoj napušta hodnik mjeseca juna 1937 službu upravitelja opć. šuma. — Prima se do zasađa.

Priloga se odbora rješava Kr. Šumske uprave kojim je odobren opć. proračun za 1936/37 osako, kako ga je prihvatio odbor I. i. se utrpala rashodom od 882.850 Din prihodom od 468.749 Din te manjkom od 394.106 Din zatim proračun Električne centrale i vodovoda. — Prima se do zasađa.

Predsjednik obavještava odbor da se u ovom mjesecu održava sjednici razplodna stoka. Općina je već prije zabilježila nabavu dvaju bikova uz subvencije banovine, te do prihod od 2000 Din, sa strane općine.

Jednoglasno je zaključeno, da se za tu povreću bikove evincije predjednik općine i odboraš Nedžad Oštra. Originalni prihod od 2000 Din, sa strane općine ina se odmah uplatiti kod Šumskog nadzornika.

Tako je dani red sjednice iscrpljen.

Hrvatski prosvjetni klubovi naših ljudi u Americi

Kada se u početku osamdesetih godina prošlog stoljeća pojavila nesretna trska uš (filoksara) i u našim vinogradima i stala ih uništavati, onda su i glavni izvori narodne privrede počeli presušivati. Životne su prilike od godine do godine bivale sve teže. S time se započelo i iseljavanje naših ljudi u Ameriku. Novi kraj, gdje su se radne sile mnogo tražile i rad se dobro plaćao. Lijepi uspjesi prvih iseljenika bili su jakim poticalom jošte brojnijim novim iseljenicima. I tako se to dalje nastavljaše kad u većem kad u manjem broju. Velik dio naših iseljenika iselio se tek privremeno, dok zasluži i uštedi toliko, da si poplati svoje dugove te poveća i poboljša svoje ovdajšnje gospodarstvo. Neki se pak tamo stalno nastaniše. Oženise se, ili pozvaše k sebi obitelji iz Staroga kraja, pa si u Novom kraju osnovaše svoj dom i postadoše s vremenom američki građani. Tamo su naši ljudi rasijani po raznim industrijskim i rudarskim centrima, kao u Chicagu, Pittsburgu i dr. Računa se, da sada ima u Chicagu oko 30 tisuća Hrvata; ali kako su daleko jedan od drugih, gotovo se nikad i ne vide i ne znadu se. Kako dugo vremena nijesu imali svojih društvenih organizacija; ili ako jesu, to u velikoj većini nijesu bili u njima učlanjeni, te tako nijesu imali pravog sastajališta gdje bi se sazajemno poznavali, porazgovorili i posvjedovali o svojim potrebama i nevoljama. Tek primjer drugih nacija probudio je naše iseljenike te i oni pregušete oko osni-

vanja Pomoćnice i drugih kulturno-prosvjetnih društava. U tom radu lijepo su se istaknuli i naši samoborci u Chicagu. Ma da su već bili učlanjeni u drugim društvima hrvatskim oni ipak osnovaše jošte i svoj posebni klub g. 1919 i dadoše mu ime dragog zavičaja svoga »Samobor«, neka po njem svatko znađe tko se u tom klubu skuplja. S nekih strana stalo im se spočitavati ovaj njihov tobožnji separatizam; ali oni se ne dadoše smesti u svojoj odluci. Bili su svi svjesni, da će po ovom klubu i njegovom karitativnom i kulturno-prosvjetnom radu koristiti milome svom rođenom mjestu i ostati s njime trajno povezani. U tom časnom i plemenitom radu dočekro je naš HRV. PROSVJETNI KLUB »SAMOBOR« i svoju 18 godišnjicu.

Na taj svoj rad mogu naši samoborci biti s tim ponosniji, što je klub »SAMOBOR« našao nasljedovatelja. Djelovanje njihova kluba dalo je pobudu i ostalim iseljenicima iz samoborske okolice te si i oni stadoše osnivati klubove s istim ciljem. Kao drugi ustrojen je HRV. PROSVJETNI KLUB »SV. MARTIN POD OKICEM«, poslije njega HRV. PROSVJETNI KLUB »SV. NEDJELJA«, a nedavno je osnovan HRV. PROSVJETNI KLUB »OKIC«. Ova je klub 17 travnja priredio svoja zabavu, kod koje su učestvovala i ostala tri kluba. To je bila prava smotra naših ljudi iz samoborske okolice. Tu se tek vidjelo, kako je velik broj naših ljudi u Americi, napose je bilo mnogo mladeži.

Veseli nas ovaj sve aktivniji pokret društvenosti naših samoboraca spojen s plemenitim karitativnim i kulturno-prosvjetnim djelovanjem. Čestitamo im svima i nadamo se, da će i ovaj najmlađi njihov drug slijediti lijep primjer svoje starije braće.

GRADSKO PODUZEĆE

OVL

Preuzimo na izvedbu gradnje iz oblasti visokih građevina kao i druge građevine koje su u vezi s istima.

Ispisujem nacrtu i proračune za sve vrste građevine gradnje

Preporuča se za gradnju obiteljskih vila i ljetnikovaca, stambenih, industrijskih, gospodarskih kao i svih ostalih zgrada.

